

Lekcia č. 5

**GROWTH THROUGH
TRANSFORMATIONAL CHANGES**
in the industrial sector influenced by the EU Green Deal and digitalization and
oactive participation of workers in restructuring the changing working environment

Negociácie a kolektívne vyjednávanie v kontexte dvojitej transformáci

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author (s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

V piatej lekcii sa zameriame na to, ako môže dvojitá transformácia zapojiť odbory a zamestnávateľské organizácie do vytvárania nových príležitostí pre rozvoj sveta práce a firiem, ako aj na to, ako minimalizovať sociálne náklady, ktoré sú s transformáciou spojené.

Pre pripomenutie: dvojitá transformácia pozostáva zo zelenej a digitálnej transformácie. To sa podľa môjho názoru nedá dosiahnuť bez sociálneho dialógu a spolupráce medzi zamestnancami a zamestnávateľmi – tak na úrovni podniku, ako aj na iných úrovniach, ktoré určujú podobu pracovnoprávných vzťahov. Na každej z týchto úrovní vplývajú sociálne a ekonomické modely na prírodné prostredie a pracovné prostredie. Mali by sa vo svojich predpokladoch snažiť o trvalo udržateľný rozvoj. V centre zelenej a digitálnej transformácie by mali byť mechanizmy sociálneho dialógu, ktoré existujú v Európskej únii. Mali by byť integrované s cieľmi ekologizácie hospodárstva, implementáciou cieľov trvalo udržateľného rozvoja a Európskej zelenej dohody so spravodlivou transformáciou, ako aj s politikami v oblasti digitalizácie Európskej únie, o ktorých sme hovorili v predchádzajúcich lekciách.

Štáty alebo medzinárodné organizácie však nemôžu zhora nadol presadzovať ambiciózne ciele v oblasti klímy a digitálnych technológií. Naopak, mali by byť stanovené v dialógu so sociálnymi partnermi a potom by sa mali realizovať a monitorovať spolu s nimi. Široká spoločenská podpora realizovaných zmien je nevyhnutná a krajiny a medzinárodné organizácie by sa mali snažiť o získanie takejto podpory. Táto podpora bude možná, ak bude transformácia inkluzívna – najmä pre zraniteľné skupiny a pre tých, ktorých sa zmena dotkne najviac.

Nebude možné získať širokú sociálnu podporu, ak v novej realite zeleného a digitálneho sociálno-ekonomického poriadku nebude chránená dôstojnosť a možnosti sociálneho rozvoja rôznych skupín – najmä citlivých skupín. Toto poradie by sa malo zakladať nielen na zásadách vyjadrených v Európskej zelenej dohode a európskej digitálnej stratégii, ale mala by byť súčasťou jej vypracovania aj cestovná mapa vymedzená Európskym pilierom sociálnych práv¹.

Európska odborová konfederácia prijala 28.-29. uznesenie v októbri 2020² ktorý obsahuje odporúčania, ktoré budú formovať novú stratégiu Európskej únie na prispôbenie sa zmene klímy, ktorá je súčasťou Európskej zelenej dohody. Toto uznesenie obsahuje najdôležitejšie otázky z hľadiska zahrnutia mechanizmov sociálneho dialógu do formovania zeleného hospodárstva v Európskej únii. Najdôležitejšie odporúčania nájdete v týchto bodoch:

- 1 Základné princípy Európskeho piliera sociálnych práv nájdete na nasledujúcom odkaze: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en
- 2 Kompletný text rezolúcie nájdete na nasledujúcom odkaze: <https://www.etuc.org/en/document/etuc-resolution-new-eu-adaptation-climate-change-strategy-world-work>

- Nová stratégia Európskej únie na prispôsobenie sa klimatickým zmenám (ďalej len Stratégia) by mala byť právne záväzná a mala by zahŕňať komplexný odkaz na sociálny rozmer vyjadrený v **zásade: „človek v centre“**. Svet práce a vplyv, ktorý bude mať zmena klímy na pracovné podmienky a zamestnanosť, sa doteraz v adaptačných politikách dostatočne nezohľadňovali. Túto existujúcu medzeru by mala vyplniť nová adaptačná stratégia.
- Nová stratégia prispôsobenia EÚ by mala zahŕňať silný a **inkluzívny prístup riadenia zahŕňajúci zamestnancov a odborové zväzy**. Zamestnanci sú v najlepšej pozícii na to, aby dokázali identifikovať výzvy a hrozby, ktoré pre ich prácu predstavuje zmena klímy. Preto by mali byť zapojení do tvorby a implementácie adaptačných politík na **všetkých úrovniach – vrátane podnikovej**. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj zabezpečeniu **rodovej rovnosti** tak v riadení, ako aj v politických opatreniach, ako aj podpore iných zraniteľných spoločenských skupín.
- Nová stratégia prispôsobenia EÚ by mala zahŕňať **konkrétne politické opatrenia na zabezpečenie pracovných miest a ochranu zdravia a bezpečnosti pracovníkov**. Mala by sa vytvoriť nová legislatívna iniciatíva a politický rámec **na ochranu pracovníkov pred vystavením vysokým teplotám, prirodzenému UV žiareniu a iným zdravotným a bezpečnostným rizikám, ktoré vyplývajú zo zmeny klímy a iných adaptačných opatrení**. Stratégia by mala zahŕňať aj aktívne politiky trhu práce, ako aj **rekvalifikáciu a školenia**, aby sa zabránilo strate zamestnania.
- Nová adaptačná stratégia EÚ by mala zabezpečiť **dostatočné investície do verejných služieb a infraštruktúry**, ako aj do funkčných a inkluzívnych **systemov sociálnej ochrany**. Pohotovostní pracovníci a mechanizmy sociálnej ochrany budú kľúčom k riešeniu budúcich kríz a zvyšovaniu odolnosti našich spoločností; mali by byť primerane financované. Tieto investície by mali byť sprevádzané novými zdrojmi na **ochranu životného prostredia, biodiverzity a citlivých zemepisných oblastí**.
- Nová adaptačná stratégia EÚ by mala zvýšiť ambície Európskej únie **spolupracovať s rozvojovými krajinami pri financovaní a vývoji adaptačných riešení**. EÚ by mala pri plnom využití svojho diplomatického vplyvu stáť na čele medzinárodných rokovaní s cieľom zvýšiť globálne ambície v oblasti klímy a dosiahnuť pokrok v prispôbovaní sa zmene klímy.
- Nová adaptačná stratégia EÚ by mala zabezpečiť **jasné uznanie vplyvu zmeny klímy na priemyselné dodávateľské reťazce, ako aj na výrobu energie**.
-

V júni 2024 Európska konfederácia odborových zväzov prijala ďalšie stanovisko k „**Rámcu politiky spravodlivého prechodu a smernici o anticipácii a riadení zmien**“³. Dočítate sa v nej, že ETUC [Európska konfederácia odborových zväzov] plne podporuje cieľ dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050. Zároveň zdôrazňuje, že Európe sa nedarí dosiahnuť sociálne spravodlivú transformáciu v takom rozsahu a tempom, ktoré by zodpovedalo existujúcim potrebám. Európska zelená dohoda a ďalšie vnútroštátne opatrenia mimo Európskej únie nezodpovedajú rozsahu problémov, ktorým čelíme. Aby bolo možné adekvátne predvídať a zvládať zmeny v pracovnom prostredí, je potrebné vopred naplánovať aj dopady prebiehajúcej a čoraz intenzívnejšej digitálnej transformácie. Veľká časť tejto rezolúcie je venovaná problematike sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania.

3 <https://www.etuc.org/en/document/just-transition-policy-framework-and-directive-anticipate-and-manage-change>

Európska konfederácia odborových zväzov poukazuje na to, že doterajšie snahy **o zapojenie odborov do plánovania transformácie** príliš často chýbali alebo boli nedostatočné. ETUC [Európska konfederácia odborových zväzov] vyzýva Európsku komisiu, aby zabezpečila zmysluplné a systematické zapojenie sociálnych partnerov do klimatických a digitálnych otázok na úrovni EÚ, na národnej a regionálnej úrovni s cieľom účinne reagovať na vyššie uvedené výzvy a zapojiť pracovníkov ako aktívnych účastníkov do transformácie. Pracovníci zhromaždení v odboroch sú veľmi často pozývaní, aby sa vyjadrili k už stanoveným plánom. Základom transformácie by mal byť sociálny dialóg s demokratickou participáciou odborov, kolektívne vyjednávanie a participácia zamestnancov na úrovni podniku. Stratégie na rôznych úrovniach sa musia rozvíjať, implementovať a monitorovať. Tá by sa mala realizovať postupným financovaním z verejných zdrojov v závislosti od sociálnych aspektov. Nevyhnutné je aj zabezpečenie väčšej administratívnej kapacity a právnych prostriedkov.

Odporúča sa tiež, aby sa sociálni partneri znovu zapojili do riadenia implementácie Európskej zelenej dohody v rámci existujúcich štruktúr sociálneho dialógu, ako je Tripartitný sociálny samit alebo sektorové výbory pre sociálny dialóg. Sociálni partneri by sa mali zapájať do všetkých nových iniciatív, ktoré zahŕňajú zmeny na trhu práce a štrukturálne zmeny prostredníctvom organizovaného a systematického dialógu. Mal by sa vytvoriť aj stály mechanizmus koordinácie, ktorý by prepojil balík Fit for 55 s procesom európskeho semestra a Európskym pilierom sociálnych práv. Pre spravodlivú transformáciu je nevyhnutné rozvíjať potenciál odborov a ich predstaviteľov v otázkach klímy a digitálnych zmien.

Všetky vyššie uvedené argumenty hovoria v prospech uprednostňovania aktualizácie **rámca politiky spravodlivej transformácie**. Okrem toho Európska konfederácia odborových zväzov vyzýva Európsku komisiu, aby vytvorila **európsku smernicu pre spravodlivý prechod** predvídaním a riadením zmien, pričom hlavnými princípmi by bol sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie. Je potrebné prepojiť sociálne a pracovné aspekty transformácie. Odbory zohrávajú kľúčovú úlohu pri rozvoji, implementácii a monitorovaní každého z týchto aspektov. Rýchlo napredujúca digitálna transformácia ešte viac zdôrazňuje naliehavosť týchto činností.

Mechanizmy pracujúcej demokracie

V poslednej časti tejto príručky by sme vám chceli pripomenúť existujúce mechanizmy sociálneho dialógu, ktoré možno využiť pri formovaní politiky Európskej zelenej dohody a implementácii princípov zelenej ekonomiky na rôznych úrovniach – vrátane úrovne konkrétnych podnikov. Nižšie uvedená tabuľka obsahuje všeobecne známy katalóg týchto mechanizmov. Avšak stojí za to zhromaždiť ich na jednom mieste, aby zamestnanci a zamestnávateľia boli si vedomí existencie nástrojov, ktoré môžu použiť na dosiahnutie svojich cieľov. Nižšie uvedený prehľad je tiež zoznam demokratických mechanizmov, ktoré zahŕňajú zamestnancov, alebo jednoduchšie povedané, mechanizmy pracujúcej demokracie.

Úroveň	Mechanizmus
Globálny	<ul style="list-style-type: none"> • Organizácia sociálnych partnerov na globálnej úrovni, výmena informácií, koordinácia skúseností a globálnych aktivít v súvislosti s problémami a otázkami na tejto úrovni (napríklad klimatická kríza, sociálne nerovnosti, pandémie) • Implementácia globálnych programov, ako sú Ciele udržateľného rozvoja
Európska únia	<ul style="list-style-type: none"> • Rámcové dohody o zelenom hospodárstve, riadení ľudských zdrojov, politike odbornej prípravy, celoživotnom vzdelávaní • Legislatíva EÚ po porade s európskymi sociálnymi partnermi, napr. Európska zelená dohoda a princípy spravodlivej transformácie • Otvorená metóda koordinácie, ktorá zohľadňuje názor sociálnych partnerov • Výskumné projekty a projekty budovania kapacít pre sociálnych partnerov na úrovni EÚ
Štáty a ich regióny	<ul style="list-style-type: none"> • Tripartitné orgány sociálneho dialógu • Regionálne orgány sociálneho dialógu • Národné tematické rady (zelená ekonomika, trvalo udržateľný rozvoj, spravodlivá transformácia atď.) • Vnútroštátne a regionálne kolektívne zmluvy • Hospodárska, klimatická a environmentálna politika vytvorená na základe verejných konzultácií a realizovaná v spolupráci so sociálnymi partnermi
Sektory	<ul style="list-style-type: none"> • Sektorové výbory pre sociálny dialóg • Odvetvové kolektívne zmluvy
Podniky	<ul style="list-style-type: none"> • Zastupovanie zamestnancov na úrovni predstavenstva (BLER - <i>Board-level employee representation</i>) – predovšetkým v medzinárodných korporáciách • Európske zamestnanecké rady (EZR) • Kolektívne zmluvy na úrovni podniku • Dohody o nadnárodných spoločnostiach (Dohody o nadnárodných spoločnostiach, TCA - <i>Transnational company agreements</i>) • Dohody o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci • Rámcové zmluvy týkajúce sa personálnej politiky, školení, ďalšieho vzdelávania a pod.
Odbory/ organizácie zamestnancov	<ul style="list-style-type: none"> • Kolektívne vyjednávanie a kolektívne pracovné zmluvy • Uverejňovanie stanovísk a vyhlásení • Organizovanie konferencií a seminárov • Školenie • Vedecký a hodnotiaci prieskum • Podpora vedomostí o zelenej ekonomike, udržateľnom rozvoji a spravodlivej transformácii (publikácie, brožúry, letáky, webové stránky, sociálne médiá, médiá a verejné vystúpenia atď.)

